

Бојан Васић

СУЗЕ МЕЊШЕВИКА, СЛАНИ ФАШИСТИ

Ненад Јовановић, *Делфини*,
Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, Краљево, 2014.

Нова, дванаеста по реду књига, а осма песничка збирка Ненада Јовановића низ је комплексних, суптилних и разноликих текстова. Ова збирка од шездесетак песама, изашла након седмогодишње паузе, представља једно од најбољих књижевних наслова објављених прошле године. Ретко који домаћи аутор успева да рукује тако великим бројем разнородних мотива, од описа недавних дешавања у Египту и Либану, преко поигравања са метафизичким и личним темама, до увођења ликова из поп културе. А сваки од датих мотива остварени су емотивно уверљиво, али истовремено и лудички слободно, изненађујуће прецизно, тако сигурном и ненаметљивом песничком логиком да се на моменте чини као да је неухватљива. Утиску спајања диспаратног доприносе и имена Вије Селминс, са једне стране (америчке уметнице летонског порекла, чија је апстрактно-фотореалистичка слика на насловној корици) и четири кубанске диве румбе, са друге: и сама књига почива на две разнородне поетичке и стилске основе.

Јовановић у овој књизи наставља да разрађује израз карактеристичан за збирке објављене у прошлој деценији. Иако се и даље види да је аутор *Делфина* исти као и аутор збирки *Фрезно* или *Игњаш*, објављених још деведесетих година, уочава се и битна разлика између његових раних и скорашњих текстова. Оно што се обично назива зрелошћу овде се може препознати и као резултат песниковог бављења другим књижевним родовима, прозом и драмом. Препознатљива Јовановићева језичка лудичка вожња, сасвим на трагу надреалистичког и неоавангардног хумора –

то брзо низање језичких асоцијација прожето аутентичним лиризмом – успорила је у каснијим песничким књигама у освртање и опрезност. Резултат је, сада, учестала, а раније неприсутна, накнадна текстуална декомпозиција песничке слике, често спојена чак и са доследним развијањем дескрипције, или линеарним одмотавањем теме уместо ранијег лудичког обигравања око ње, или, чак, њеног циничног напуштања.

Оно што је нетипично за раније Јовановићеве књиге, иако у њима постоји као тенденција, јесте експлицитна подела збирке на делове. И раније присутно груписање тематски сродних песама сада је прерасло у формирање засебних простора, који се ипак не могу назвати циклусима. Унутар њих је и даље најважније само кретање тема и нагласака. Процес поступне градације одређеног тока једнако је битан колико и његова кулминација или растакање. Тако, у првом делу збирке, мотив преливања једне боје у другу – којим започиње уводна песма – поступно прелази у мотив промене, да би се преко њега увела категорија времена, а одмах за њом и теме односа у друштву („Тамо”, „Басна”, „Из једног најбољег света у други”, „Новац”), места песника и поезије („По заслуги”, „Шаламун”), компетиције („Купе”), које су дате у директнијим, јасно критичким песмама. Дobar пример композиције у којој су слични мотиви уведени на далеко слободнији начин јесте „Патрија”, иначе једна од најбољих песама у књизи („Број изнад улаза је букнуо и доручак / посивео као зора. / Посолио сам га сузама мењшевика...”). Читав уведени контекст нестаје у последњој песми првог дела, и то магичним умањивањем глава становника симболичног града (уз набрајање које прераста у борхесовски попис занимања) и хуморно-лудичком ’дуплом вотком’ коју уместо решења испија градоначелник („Припадник народа Шуар”).

Поступак у поменутом примеру омогућава, у ствари, нови почетак, кратко дистанцирање од директнијег тематизовања друштвених односа, писања или љубави, које ће пратити њихово другачије понављање. Иако су многи од већ уведених мотива на неки начин присутни и у другом одељку, ипак би се песме које га чине јасно могле назвати путописним. Док је у песмама првог одељка, које су махом критичке, тема оно што повезује песничке слике и језичку игру унутар сваког текста чинећи од њега целину, песме другог одељка почивају на призору као централној и обједињујућој тачки. Тако, ако неке од ’критичких’ песама можемо читати као продужени коментар, јасан упркос грањању лудичких рукаваца, већину ’путописних’ могли бисмо схватити као проширену дескрипцију. Ипак, сама чињеница да највећи број песама говори о призорима из турбулентног Египта или Либана и да су предмет осталих неки од великих, превирућих градова Запада (Њу-јорк, Берлин, Париз) указује на то да се тематика и тон из уводних тек-

стова настављају и у онима који следе. Тако се и при описивању Београда („Мој роден град”) или Хаване („Разумевање”) иронично негира било каква могућност изласка из савремености, повратак ’коренима’, детињству или аутентични сусрет са фигуром другог.

Кроз језик сличан оном у прва два одељка, у песмама трећег пропуштена је тема брака као односа са другим. Као и у претходним текстовима, и овде је у центру одређена мисао или ситуација која га структурира. Тон у њима је нешто тамнији, а језичка игра сведенија, јер се у неколико наврата судбина љубави преплиће са смислом и снагом поезије. У песми „Кенија и Колумбија” у овом одељку налазимо и одређење наслова збирке: делфини се ту откривају као, пре свега, животиње које комуницирају без речи („Зар смо / уопште морали да причамо о / тим животињама и тим земљама, / ти и ја, који смо – једном, у љубави – / комуницирали као делфини, немо?”). Не представљају ли и песме Ненада Јовановића – а нарочито његова рана лирика – живе језичке белутке који управо ’говоре без речи’, тј. слободно исијавају значења без чешћег посезања за уобичајеном референцијалношћу свакодневног језика?

Иако су теме последњег, четвртог одељка разнолике, могло би се рећи да је најчешћа ситуација *Делфина*, у ствари, приземљење у језик капитализмом глобализованог света. Иако је то, чини се, и ауторова, а не само читалачка перспектива настала апстраховањем из појединачних текстова, савременост је у збирци ипак увек преломљена кроз перспективу наглашено индивидуалних доживљаја и искустава, дата језиком личних асоцијација и не представља оптерећење, већ само даје тематско јединство естетском утиску. Оно што повезује опште и појединачно управо је рад језика / рад у језику, толико видљив и присутан да се неретко и сам намеће као тема. Нова књига Ненада Јовановића успева, тако, да у себи сједини три ствари: исписивање искуства света истовремено је са самооткривањем аутономне логике језика, али и исписивањем једне личне историје.